

Vragenuur

Vragenuur

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 12.3 van het Reglement van Orde.

Vragen Jetten

Vragen van het lid Jetten aan de minister van Economische Zaken over **het bericht "Overheidsbank voor investeringen nodig"**.

De voorzitter:

Aan de orde is het mondelinge vragenuurtje. Een hartelijk woord van welkom aan de minister van Economische Zaken. Fijn dat u bij ons bent. Ik geef graag het woord aan de heer Jetten voor het stellen van een mondelinge vraag. Het woord is aan hem.

De heer Jetten (D66):

Voorzitter. Nederland zit vol veerkracht, vol goede ideeën en vol energie. Bij D66 geloven we dat morgen mooier kan worden als we ook de handen uit de mouwen steken. Dat is precies wat Nederland nu ook van ons verwacht: dat we problemen niet voor ons uitschuiven, maar met beide handen aanpakken. Want heel veel mensen kijken naar de politiek voor doorbraken: doorbraken voor nieuwe woningen, doorbraken voor het klimaat en schone lucht, doorbraken voor een Europees leger en ook voor een sterke economie, zodat we onze ambities kunnen betalen en mensen een fatsoenlijke boterham kunnen verdienen.

Er ligt nu een kraakheldere oproep van economen en bedrijven. Zij vragen om een nationale investeringsbank, een investeringsbank die kan zorgen voor investeringen in de defensie-industrie, voor het ondersteunen van innovatieve scale-ups en de energietransitie, zodat mensen thuis stroom hebben en een lagere energierekening. Dat zijn de doorbraken die ook D66 wil zien voor een welvarend Nederland.

Mijn vraag aan de minister is: ziet hij deze noodzaak ook? Is het kabinet bereid om veel meer te doen om de weg vrij te maken voor de economie van de toekomst?

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Beljaarts:

Dank u wel, voorzitter. Dank voor de vraag van het lid Jetten. De concurrentiepositie van onze economie staat inderdaad onder druk. We zien al langere tijd met name de grotere investeringen teruglopen en al dan niet soms ook uitblijven. Dat baart mij natuurlijk zorgen. Tegelijkertijd staat onze economie ook voor grote uitdagingen en de uitdagingen van morgen. Het kabinet is dan ook blij met de initiatieven om investeringen in ons land aan te jagen en los te weken. Het kabinet is hier zelf ook actief mee aan de slag. Zo lopen er onderzoeken naar het samengaan van Invest-NL en Invest International en de integratie van de investeringsinstrumenten in één organisatie om die versnippering tegen te gaan. Dat zijn de aspecten van het initiatief, ook van de ondertekenaars.

Ik besef terdege dat met de grote uitdagingen waarvoor we staan, de tijd niet aan onze kant staat en dat uw Kamer ook om snelheid vraagt. Echter, we hebben het hier wel over enorme bedragen en belangen. Daarbij vind ik ook zorgvuldigheid en het juiste proces van belang. Het doel van de initiatiefnemers, namelijk het aanjagen en het losweken van de

investeringen in Nederland, ondersteun ik uiteraard van harte, en zo ook het kabinet. Maar zoals ik ook heb toegelicht, leiden er meerdere wegen naar Rome. Ook ik ben ongeduldig. Daarom zet ik waar dat kan versneld hierop in, zodat we ook uw Kamer voor de zomer verder informeren over de lopende onderzoeken.

Om concreter op de vraag in te gaan: uiteraard zie ik ook de noodzaak, want de heer Jetten geeft terecht aan dat we voor grote uitdagingen staan op alle punten die hij heeft benoemd. Ik gaf net aan dat we daarop geen tijd te verliezen hebben. Er lopen initiatieven, we kijken naar het samengaan van Invest International en Invest-NL, de Nederlandse poot, en kijken hoe we daar mogelijk stap voor stap naar een volwaardige investeringsbank kunnen toewerken. Dat is ook waarvoor ik me namens het kabinet inzet.

De heer **Jetten** (D66):

We hebben de afgelopen jaren gezien dat bedrijven vertrekken uit Nederland, dat Nederland investeringen misloopt vanwege onder andere de stikstofcrisis. We zien dat steeds meer bedrijven kiezen voor investeringen op andere plekken dan in Nederland. Ondertussen is het kabinet economisch aan het spookrijden met de 6,8 miljard die verdwenen is uit het Nationaal Groeifonds, met 1,3 miljard aan bezuinigingen op hoger onderwijs en wetenschap, met 1,2 miljard aan bezuinigingen op innovatie in het Klimaatfonds. De Rabobank heeft ons voorgerekend dat de keuzes van dit kabinet onze economie 27 tot 50 miljard euro kosten. En dat allemaal door de keuzes van dit kabinet. Daarbovenop is er nu de handelsoorlog van Trump, waardoor een wereldwijde recessie dreigt en onze economie nog meer in de gevarezone komt. Als ik dan de minister hoor zeggen "ja, ik heb die zorgen", "ik zie die uitdagingen", "we zijn het aan het onderzoeken", "de tijd is niet aan onze kant", vraag ik me af hoeveel wake-upcalls het kabinet nog nodig heeft om door te pakken. Dus mijn concrete vraag is: kunnen we nog dit voorjaar, voor de zomer, een concreet voorstel voor die nationale investeringsbank verwachten?

Minister **Beljaarts**:

Ik onderschrijf de zorgen. Als de heer Jetten een tegenstelling probeerde te creëren, dan wil ik die wegnemen, want we delen dezelfde zorgen. Vanochtend heb ik met de premier en met minister Hermans nog een bijeenkomst gehad met CEO's over de industrie en over de zorgen die daar leven. De signalen zijn ons dus bekend. Mede daarom zijn we nu dus ook dat pad ingeslagen met de bestaande instellingen, zoals Invest International en Invest-NL, om te kijken wat de stappen zijn die er mogelijk voor kunnen zorgen dat we daar wellicht nog sneller komen dan wanneer we het initiatief voor de investeringsbank benutten, dat we ook voorbij hebben zien komen. Juist omdat we geen tijd te verliezen hebben, is dit het pad dat we als kabinet hebben gekozen om als eerste te verkennen. Daarna zetten we daar verder op in. Dit gaat sneller dan wanneer we nu beginnen met een hele nieuwe investeringsbank, waar het initiatief toe oproept. Overigens is het een fijn initiatief, want het onderstreept de noodzaak ervan.

De heer **Jetten** (D66):

Ik twijfel niet aan de intenties, maar het gaat natuurlijk om de daden en de resultaten die je met elkaar weet te boeken. Volgens mij zijn er heel veel partijen in deze Kamer die ook al eerder hebben gezegd: voeg Invest-NL en Invest International samen en kijk hoe je daarmee een win-win kunt creëren met het Nationaal Groeifonds; benut ook het private kapitaal dat we kunnen aantrekken om veel meer investeringen in Nederlandse innovatieve scale-ups voor elkaar te krijgen en om investeringen in de Nederlandse defensie-industrie voor elkaar te krijgen. Dan is de concrete vraag aan de minister toch echt: heeft hij bij de Voorjaarsnota een claim ingediend om die investeringsbank voor elkaar te krijgen; heeft hij een claim ingediend voor extra miljarden om de innovatietekorten die door het kabinet zijn ontstaan nu weer te gaan repareren?

Minister **Beljaarts**:

Dank voor de vragen. Zoals u weet, geven we en plein public geen inzicht in wat we wel of niet voor de Voorjaarsnota hebben ingediend. Ik kan wel mededelen dat dit project, dit proces, om deze twee organisaties bij elkaar te brengen al in gang gezet is, met name door motivatie vanuit de Kamer, maar ook doordat we daar als kabinet zelf in geloven. Daarmee is overigens nog geen nieuwe investeringsbank ontstaan zoals men die voor ogen heeft. Er zijn nog een aantal andere stappen te zetten, bijvoorbeeld in de vorm van een staatsgarantie, om daarmee ook privaat geld aan te kunnen trekken en dergelijke. Er zijn dus nog wat stappen te nemen. Die zijn we nu allemaal aan het verkennen. Voor de zomer gaan we uw Kamer daar verder over informeren. Omdat het zo belangrijk is, zijn dit stappen die al maanden geleden in gang gezet zijn. Daarvoor loopt er een prachtig proces.

De heer **Jetten** (D66):

De minister van Economische Zaken komt van buiten de politiek, maar hij geeft me nu wel een heel Haags antwoord, met heel veel processtappen en heel veel onderzoek. De vraag is: wanneer wordt u wakker? We hebben een wake-upcall van Trump, die een handelsoorlog is gestart. We hebben een wake-upcall van het Draghi-rapport, dat zegt dat Europa nu moet investeren in die innovatieve economie als we de welvaart hier willen behouden. Dan kunnen we niet gebruiken dat de minister van Economische Zaken nog een keer de snooze knop indrukt en de procesgang nog een keer aan mij uitlegt. We hebben een minister van Economische Zaken nodig die zegt: ja, dat is een goed plan van die economen en die bedrijven; ik ga nu tempo maken om die investeringsbank voor elkaar te krijgen en ervoor te zorgen dat de Nederlandse economie sterk blijft. Dank u wel.

Minister **Beljaarts**:

Een kleine reflectie daarop: ik denk dat we het eens zijn. Ik heb het initiatief ook omarmd. Het is nu tijd om te handelen. Daarvoor is dit al maanden geleden in gang gezet. Ik denk dus dat we het eens zijn.

De heer **Jetten** (D66):

In mijn laatste tien seconden is mijn vraag aan de minister van Economische Zaken of hij dan bereid is om nog dit voorjaar het concrete voorstel aan de Kamer te doen toekomen.

Minister **Beljaarts**:

Ik heb aangegeven dat ik dat voorstel voor de zomer met plezier naar de Kamer stuur.

De **voorzitter**:

Heel goed. Dan druk ik ook even de snooze knop in en geef ik het woord aan de heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (GroenLinks-PvdA):

De heer Jetten heeft helemaal gelijk: de Nederlandse economie strijdt een langzame doodstrijd, net als de Europese economie, zoals ons door de heer Draghi in zijn rapport is voorgehouden. Dit kabinet bezuinigt op onderzoek en onderwijs in plaats van hierin te investeren. Dat is slecht voor ons verdienvermogen en onze banen; dat is simpelweg slecht voor onze economie. Tegelijkertijd verdienen we meer geld dan ooit. Mijn vraag aan de minister zou zijn: is hij bereid om zeer winstgevendende bedrijven in Nederland, die profiteren van het uitstekende investeringsklimaat hier, wat meer belasting te laten betalen en dat geld te gebruiken om de investeringsbank de middelen te geven om te investeren in onze economie en in de banen van de toekomst?

Minister **Beljaarts**:

Dank voor de vraag. We hebben het hier vaker over gehad. Het is niet nodig om op die manier de investeringen aan de gang te krijgen. We hebben de bedrijven die de winsten maken hard nodig, want die investeren het risico dat ze lopen en de winsten die ze daarmee

maken terug in de bedrijven, in verduurzaming en in het goed zorgen voor personeel. Ik zie deze tegenstelling dus niet. Wat nodig is, is wat ik net heb geschetst. Het samengaan van deze twee organisaties zou een belangrijke stap kunnen zijn. Maar de tegenstelling die gecreëerd wordt, alsof een investeringsbank alleen maar gefinancierd zou kunnen worden met de winsten van de bedrijven, zie ik niet.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):

Noem het een investeringsbank of een investeringsmaatschappij; voor de VVD is de naam net iets minder relevant. Wat ons betreft wordt er een vliegwiel gecreëerd om financiering op te halen en borgstellingen en garanties te gaan regelen. We hebben in Nederland ontzettend veel verschillende voorstellen met allemaal eigen regels en eigen voorwaarden. We hebben het over Invest-NL. We hebben het over Invest International. Kan de minister misschien met ons delen naar welke organisaties hij nog meer kijkt en of hij bereid is om nu de gesprekken aan te gaan met de losse bedrijven en organisaties achter al deze losse voorstellen om te kijken of we op z'n minst de voorwaarden zo snel mogelijk op elkaar zouden kunnen afstemmen?

Minister **Beljaarts**:

Dank voor de vraag. Dat is precies wat we aan het doen zijn. Als we alle investeringsfondsen, dus Invest-NL en Invest International, maar ook de regionale ontwikkelingsmaatschappijen, bij elkaar optellen, hebben we het over een vermogen van 8,5 miljard. Dat komt aardig in de buurt van de 10 miljard waar de initiatiefnemers toe oproepen, maar het is heel versnipperd. Dat maakt ook dat bedrijven in Nederland soms wat terughoudend zijn in hun investeringsbereidheid, omdat men soms niet weet waar men moet zijn voor welk potje. Als je bij het stroomlijnen van een integratie tussen beide bedrijven een staatsgarantie zou toevoegen — nogmaals, dat is heel voorbarig, want zover zijn we nog niet — is er zekerheid en kan men ook privaat kapitaal ophalen op de kapitaalmarkt. Als je daar ook nog een exportkredietverzekering aan toevoegt en de regelingen die daar via de RVO al onder vallen, dan heb je de facto een investeringsbank. Daarom dank ik u ook extra voor de vraag, want dit illustreert heel goed dat we deze lijn al ingezet hebben. Nogmaals, dat zeg ik met alle mitsen en maren, want het betreft ook de portefeuille van de minister van Financiën en we zijn hierover in gesprek. Ik wil dus geen te hoge verwachtingen wekken. Vandaar dat ik heb aangegeven dat we voor de zomer met een gedegen plan hierop terugkomen. Maar wat mevrouw Martens-America schetste, klopt inderdaad: die versnippering maakt het nu niet fijn en niet zeker genoeg voor sommige grote bedrijven om te investeren. Als we het voor elkaar krijgen om daarin meer eenheid te creëren, gaat dat de investeringsbereidheid absoluut ten goede komen.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):

Wij waren ook blij met het initiatief van de initiatiefnemers. De Kamer vraagt er ook al een tijdje om; ik noem de motie van de heer Dassen en mijzelf. We hebben vandaag ook een initiatiefvoorstel georganiseerd, waarin we dit nadrukkelijk pitchten. Maar ik vraag me toch het volgende af. Aan de ene kant hoor ik de minister zeggen: er is geen tijd te verliezen en we zijn al een paar maanden bezig. Dan zou ik denken dat we ongeveer klaar zijn. Aan de andere kant hoor ik dat er voor de zomer een voorstel, een brief of iets naar de Kamer komt. Ik heb het nog steeds niet scherp: komt er dan een voorstel naar de Kamer waar we ja tegen kunnen zeggen en waarmee we dus echt een stap kunnen zetten of komt er een procesbrief naar de Kamer over hoe ver we zijn met praten met elkaar en waar de volgende gesprekken over zullen gaan?

Minister **Beljaarts**:

De waarheid ligt daar in het midden. Ik zeg dit niet om mevrouw Van Dijk tekort te doen, maar dit kun je één keer goed doen. Dan moet je zorgen dat met alle partijen op de juiste manier in gesprek gegaan wordt. Dat betreft niet alleen de twee partijen waar we het over hebben, Invest-NL en Invest International, maar natuurlijk ook nog vier of vijf departementen.

Die afstemming maakt dat het wat langer duurt dan mevrouw Van Dijk en ik prettig vinden. Voor de zomer komen we dus met een door het kabinet gedragen brief over de mogelijkheid van die samenvoeging en het minder versnipperd raken van dat landschap.

De heer **Dassen** (Volt):

Ik was heel blij met de oproep die gisteren gedaan werd om de investeringen in energie, klimaat en innovatie aan te jagen. We hebben een jaar geleden in de Kamer deze minister namelijk gevraagd om met een voorstel te komen voor een investeringsbank. Een halfjaar geleden hebben we inderdaad met mevrouw Van Dijk een nieuw voorstel gedaan, namelijk om te zorgen dat die versnippering stopt. Ik snap dus het ongeduld dat hier door de Kamer nu naar voren wordt gebracht. Wat zijn nu de concrete stappen waarvoor volgens deze minister nog een ei gelegd moet worden en waar echt nog belangrijke keuzes voor worden gemaakt? Of is het traject inmiddels al zover dat we dat concrete voorstel voor een investeringsbank inderdaad voor de zomer hebben?

Minister **Beljaarts**:

Dank voor de vragen. Wij delen dat ongeduld. Dank ook voor de motie. Ik ben benieuwd hoe die tijdens de stemmingen gewaardeerd gaat worden. Dit is een belangrijke stap. Ook met uw motie zou dit een belangrijke stap kunnen zijn in het samensmelten en het vereenvoudigen van dat landschap. Alles heeft wel met elkaar te maken, want de fusie van beide organisaties is een belangrijke eerste stap voordat je naar een vorm van staatsgarantie kan kijken en voordat je die exportkredietverzekering en eventuele RVO-financieringsmogelijkheden eronder kan scharen. Dat zit dus allemaal in die volgorde. Daar worden echt stappen gezet, maar ze zijn wel afhankelijk van elkaar. Je kunt dus niet parallel meerdere paden laten lopen. Dat maakt dat we voor de zomer met de brief komen waaraan ik net refereerde. Daarin zetten we namens het kabinet uiteen hoe we die fusie voor ons zien en wat daarna de stappen zijn die gevolgd moeten worden. Het is niet zo dat we in de zomer al de stip op de horizon in de tijd hebben, omdat dat nog meer overleg vergt.

De heer **Dassen** (Volt):

Hiervoor kijken we natuurlijk ook naar Europese voorbeelden: KfW in Duitsland, Bpi in Frankrijk. Het grote verschil met Invest-NL is op dit moment natuurlijk dat zij zelf in staat zijn om kapitaal op te halen uit de markt. Dat is precies ook het pleidooi van de economen, namelijk dat grote investeringen nodig zijn die je los moet trekken van de zorg van onderwijs, zodat je daar niet in de klem komt maar echt kunt investeren in de toekomst. Vanmiddag ligt er weer een motie van Volt en het CDA voor over die staatsgaranties, maar ik ben benieuwd of de minister bij deze investeringsbanken in Frankrijk en Duitsland op bezoek is geweest om te kijken hoe zij dat op dit moment doen en of hij dat mee kan nemen in die brief, zodat we ook daar meteen het concrete voorstel hebben: kunnen we dit inderdaad ook doen met staatsgaranties, zoals onze motie vanmiddag vraagt?

Minister **Beljaarts**:

Uiteraard ben ik in gesprek met veel stakeholders en de EIB. De route die ik net uiteen heb gezet, is wel de route naar een investeringsbank. Er zullen wat accentverschillen zijn met het initiatief dat we hebben gezien, maar dat is de route die we beogen. Daarvoor is de staatsgarantie, waartoe de heer Dassen in zijn motie oproept, essentieel. Anders kun je niet of nauwelijks geld op de kapitaalmarkt aantrekken. Het is dus een essentieel onderdeel daarvan.

Mevrouw **Postma** (NSC):

Het is ontzettend mooi dat deze groep mensen, deze groep krachtige ondernemers, met dit voorstel is gekomen. Ik denk altijd: wat is het mooi dat deze mensen ondernemen. Als wij dit als politiek zouden doen, dan zouden wij verzanden in oeverloos overleg en vraag ik me af of er überhaupt iets geproduceerd zou worden. Als ik dit kleine debatje even samenvat, zie ik dat we al een jaar bezig zijn. Ik hoor allemaal redenen waarom het niet kan: we moeten er

eerst even over nadenken, in het voorjaar komt er een brief en we gaan dingen samenvoegen. Er zijn allemaal van dat soort redenen. Maar als ik nou de minister eens aankijk en aanspreek op zijn ondernemershart — ik weet dat hij dat heeft en dat hij kan aanpakken wat erin zit — kan hij dan drie redenen noemen om het gewoon wél te doen?

Minister Beljaarts:

Ik kan in ieder geval één reden noemen waarom het niet met de voortvarendheid kan die mevrouw Postma en ik zeker nastreven, namelijk dat er een wetswijziging nodig is. Daarvan is bekend dat die een doorlooptijd van in ieder geval twee jaar heeft. Dat is waar ik me aan te houden heb. Dat is een van de redenen waarom dit proces niet sneller kan. Maar uiteraard, ook in deze Haagse werkelijkheid zou ik niets liever willen dan dat sommige zaken wat sneller zouden kunnen. Die ambitie delen we absoluut, denk ik.

De heer Grinwis (ChristenUnie):

Dan zou ik zeggen: kom naar door met die wet. Dat is een inhoudelijke stap. Want hoewel het klimaat opwarmt, koelt het vestigingsklimaat al jaren af in Nederland. Dat heeft te maken met allerlei vastgelopen problemen. Denk aan stikstof en bereikbaarheid. We doen veel te weinig investeringen in spoorlijnen. Komt die Nedersaksenlijn nog? Denk aan het lostrekken van investeringsprojecten bij Infrastructuur en Waterstaat en het aanleggen van wegen. Dat loopt allemaal vast. Denk ook aan de netten. Kortom, als overheid hebben we de neiging te veel consumptief uit te geven en te weinig te investeren. Is de minister dat met mij eens? Als hij het met mij eens is dat we te weinig investeren in wat belangrijk is en te veel uitgeven aan dingen die misschien net een onsje minder kunnen, dan is mijn vraag of hij zich daarvoor gaat inzetten, ook bij de Voorjaarsnota, zodat we meer gaan investeren en minder gaan verjubelen.

Minister Beljaarts:

Ik vrees dat de vraag enorm aan interpretatie onderhevig is. Het is maar aan wie je het vraagt. Met de opdracht die we vanuit het kabinet hebben, hebben we denk ik een goede modus gevonden tussen consumptieve besteding en investeren. Dat neemt niet weg dat het sentiment rond investeringen in het bedrijfsleven, ook vandaag, overall is dat een ander type investeringsvehikel absoluut noodzakelijk is. Ik denk dat wij dat dus delen met elkaar.

De heer Dijk (SP):

Tot 1999 had ons land een nationale investeringsbank. Tijdens de kredietcrisis van 2008 en vlak daarna lukte het bedrijven, met name het mkb, niet meer om leningen te krijgen, om krediet te krijgen. Het heette niet voor niets een kredietcrisis. Nu hoor ik hier al een aantal jaren achter elkaar dat steeds meer partijen zich aansluiten bij het idee dat er weer een nationale investeringsbank moet komen. Dat is een goed teken. Maar dat is dan wel een publieke bank, die publieke kosten maakt, waarbij grote ondernemingen of misschien middenbedrijven ook private winsten kunnen gaan maken. Dat rijst toch wel de vraag op welke manier deze bedrijven, als dat nodig is, gaan bijdragen aan een nieuwe nationale investeringsbank, zodat we niet publieke kosten en private winsten hebben.

Minister Beljaarts:

Dank voor de vraag van de heer Dijk. Ik denk dat dit een terechte vraag is. Een vehikel als een investeringsbank wordt natuurlijk gefinancierd met publiek geld. Als bedrijven het goed doen, kunnen zij via de vennootschapsbelasting indirect weer een bijdrage leveren om een dergelijke investeringsbank te financieren of het risico af te dekken.

De heer Jetten (D66):

De minister heeft in het vragenuur heel uitgebreid uitgelegd hoe de Haagse werkelijkheid in elkaar zit, maar bedrijven en ondernemers zitten echt op een andere aanpak te wachten. In het Verenigd Koninkrijk, in Duitsland en in Frankrijk hebben regeringen de handen uit de mouwen gestoken vanwege de handelsoorlog met Trump en vanwege het rapport-Draghi.

Daar zijn de overheden nú aan het investeren in innovatie en in de economie van de toekomst. Ik hoor de minister nu eigenlijk in antwoord op de vraag van collega Dijk zeggen: ik ben ook afhankelijk van de minister van Financiën. Het kan toch niet zo zijn dat een boekhouder gaat bepalen hoe de toekomst van de Nederlandse economie eruitziet? Dat is aan de minister van Economische Zaken. Kunnen we van hem de toezegging krijgen dat het voor hem in de komende weken prioriteit één, twee en drie is om een doorbraak op deze investeringen voor elkaar te krijgen?

Minister Beljaarts:

Dat is eenvoudig te doen, want dat is het al. Ik refereerde net richting de heer Jetten eraan dat ik vanochtend in een bijeenkomst was, onder anderen met de premier en minister Hermans, waar we juist de zorgen van de industrie, de chemische industrie en de maakindustrie, hebben gehoord. De alarmbellen klinken dus aan alle kanten. En inderdaad, een vehikel als hetgeen we voor ogen hebben, is een absolute prioriteit. Ik heb de heer Jetten ook aangegeven dat je, alleen al vanwege het feit dat er een wetswijziging nodig is, aan een termijn van twee jaar zit. Dat betekent niet dat je andere initiatieven niet kunt doen, maar dit is wel de werkelijkheid waar we het mee te doen hebben.

De voorzitter:

Heel goed. Tot zover dit onderwerp. Dank aan de minister. Fijn dat hij bij ons was vandaag.

Vragen Gabriëls

Vragen van het lid Gabriëls aan de staatssecretaris Openbaar Vervoer en Milieu over **het bericht "Beruchte Tata-fabriek is zo lek als een mandje: problemen bij 9 op de 10 ovens"**.

De voorzitter:

Een hartelijk woord van welkom aan de staatssecretaris Infrastructuur en Milieu. Er is een vragensteller, namelijk de heer Gabriëls van de fractie van GroenLinks-PvdA.

De heer Gabriëls (GroenLinks-PvdA):

Voorzitter. Omwonenden van Tata Steel hebben al jarenlang gelijk. Zij maken zich al jarenlang zorgen om hun gezondheid. Nu is weer naar voren gekomen dat 99 van de 108 ovens van de Kooks- en Gasfabriek 2 zeer zorgwekkende stoffen lekken. Voor iedereen op de tribune zeg ik erbij: dat is gif. Door dit gif leven de mensen daar korter. Dat is door het RIVM uitgezocht. Mijn eerste vraag aan de staatssecretaris is wat hij gaat doen om de Kooks- en Gasfabriek 2 bij Tata Steel te sluiten.

De voorzitter:

Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Jansen:

Voorzitter. Dank aan de heer Gabriëls voor deze vraag. Ik denk dat het heel duidelijk is dat wij allemaal met zeer veel aandacht kijken naar wat er gebeurt bij Tata Steel. We zijn natuurlijk bezig met de maatwerkafpraak. Tegelijkertijd zien we nu ook berichten naar buiten komen over de Kooks- en Gasfabriek 2. Volgens mij is er sprake van uitstekend optreden door het bevoegd gezag. De omgevingsdienst heeft hier heel duidelijk stappen ondernomen die bij het gezag van die omgevingsdienst horen. De dienst heeft een zogenaamde ... Ik pak het er even bij, want dat lijkt me handiger.

De heer Gabriëls (GroenLinks-PvdA):

Een intrekkingsprocedure.

Staatssecretaris **Jansen**:

De omgevingsdienst heeft in december vorig jaar een aanzeggingsbesluit doen uitgaan, waarin de dienst bij Tata Steel heeft aangegeven dat wat er bij Kooks- en Gasfabriek 2 gebeurt, niet kan. Ik denk dat dat een heel goede stap is.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Kan ik uit de woorden van de staatssecretaris afleiden dat hij de aanzeggingsprocedure van de Omgevingsdienst Noord-Holland steunt?

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij hebben we in dit land een afspraak met elkaar gemaakt. De provincie en de omgevingsdienst zijn in dezen het bevoegd gezag. Wij kijken hier vanuit IenW naar op basis van onze stelselverantwoordelijkheid. Ik kijk ook als staatssecretaris mee. Volgens mij is dit een typisch voorbeeld van waar het bevoegd gezag op de juiste manier heeft opgetreden. Dat is daarin ook volledig onafhankelijk. Als het bevoegd gezag deze stap noodzakelijk achtte, dan lijkt mij dat ik daar gewoon achter kan staan, want volgens mij gebeuren hier inderdaad dingen die door het bevoegd gezag moeten worden aangepakt.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Dit lijkt nu natuurlijk een heel interessant antwoord, maar de hele procedure heeft vier jaar geduurd. Het bevoegd gezag heeft alle mogelijke middelen moeten gebruiken om deze procedure überhaupt aan te gaan en om onderzoeken te doen, terwijl gewoon bekend was dat daar gif gelekt wordt en mensen daar korter leven. Wat gaat de staatssecretaris doen om het proces te versnellen en om de omgevingsdienst te ondersteunen om de Kooks- en Gasfabriek 2 zo snel mogelijk te sluiten?

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij zijn wij juist bezig met de maatwerkafspraken die is bedoeld om te zorgen dat er toekomst is voor een bedrijf voor staalproductie in Nederland, maar dan wel op een groene manier, zodat de omgeving daar minimaal of geen last van heeft. Dat is precies de insteek van de maatwerkafspraken. De Kooks- en Gasfabriek 2 valt niet onder de maatwerkafspraken. Daar worden namelijk alleen bovenwettelijke taken in vastgelegd. Dit is iets wat op een andere manier geregeld kan worden. Deze zal daar niet onder vallen.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

De omgevingsdienst en de provincie noemen Tata een opportunistisch bedrijf, dat onbetrouwbaar is. Dat is ook gebleken, want willens en wetens zijn die ovens al die jaren gewoon gebruikt, terwijl ze wisten dat ze lekten en dat mensen er ziek van werden. Hoe betrouwbaar vindt de staatssecretaris het bedrijf, om daar vervolgens miljarden subsidie aan te verlenen, gezien dit gegeven?

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik denk dat dat twee gescheiden zaken zijn. Ik kijk naar de toekomst. Ik kijk of er ruimte is voor een groene staalproducent in Nederland, in de IJmond. Dat is ook de reden waarom wij met de maatwerkafspraken aan de gang zijn gegaan. Het bedrijf heeft in het verleden een aantal zaken niet goed opgepakt. Daar wordt het nu op geattendeerd door de omgevingsdienst. Dat is heel goed, want dat betekent inderdaad dat zij ook de noodzakelijke stappen zetten. Uiteindelijk gaan wij allemaal toewerken naar een situatie dat wij een staalproducent hebben in Nederland die op een groene en verantwoorde manier zijn bedrijfsvoering hanteert en waar de omgeving op dat moment minimaal of geen last meer van heeft.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Ik vind dit toch wel schrijnend. Er is echt geen enkele informatie waaruit blijkt dat na al die jaren van willens en wetens ovens gebruiken die gif lekken, en nog 1.600 mensen ontslaan,

het bedrijf voornemens is om de milieueffectrapportage te delen en gezondheid op één te zetten. Bent u dat met mij eens?

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij is het bedrijf juist ook bezig met de toekomst. De reden dat zij helaas hebben moeten besluiten om 1.600 voltijdbanen te moeten beëindigen, heeft juist te maken met hun stap naar de toekomst toe, om op een verantwoorde, kostenefficiënte wijze door te kunnen gaan, maar wel met de groene doelstellingen voor ogen die wij met z'n allen nastreven. Ik denk dat het bedrijf daar wel degelijk mee bezig is. Dat dat in de afgelopen periode lastig is geweest, moge duidelijk zijn. Dat zie je ook aan de metingen die door het RIVM zijn gedaan. Dat zie je ook aan andere metingen. Die geven heel duidelijk aan dat er zaken verbeterd moeten worden, en dat moet ook gebeuren, laten we daar heel duidelijk over zijn.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Mooie woorden, maar de Kamer heeft gevraagd om een gezondheidseffectrapportage. Die gezondheidseffectrapportage zou direct gestart moeten worden, om in ieder geval de gezondheidseffecten van een nieuwe fabriek in kaart te brengen; een fabriek waarmee wij onderhandelingen aangaan over miljardensubsidies. Uit alles is gebleken dat het bedrijf op dit moment onbetrouwbaar is en gezondheid niet op één zet. Hoe gaat de staatssecretaris de adviezen van de gezondheidsexpertgroep verankeren in die maatwerkafspraken?

Staatssecretaris **Jansen**:

Deze vraag heb ik volgens mij al eerder van de heer Gabriëls gehad; in de commissie. Dat is nou precies hetgeen waar wij tegen aanlopen. Er is sprake van de milieueffectrapportage die moet worden opgesteld, en tegelijkertijd hebben we de gezondheidseffectrapportage; de MER en de GER. Volgens mij is de MER uiteindelijk de bouwsteen voor de GER, om het maar even heel plat te zeggen. Ik heb begrepen dat het bedrijf bereid is om hun concept-MER ook al te delen met de opstellers van de GER. Ik denk dat dat een hele mooie stap is. Dat geeft aan dat het bedrijf wel degelijk bereid is om ook stappen te zetten richting de verduurzaming die wij volgens mij met z'n allen nastreven.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Wanneer komt de GER, is dan de vraag die ik de staatssecretaris stel.

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik pak het er heel even bij. Even zien hoor. Morgen hebben we ook een rondetafelgesprek. Dat is georganiseerd door de Kamer. Daar kunt u vragen stellen over de inhoud en de methodiek. Ik ga ervan uit dat de GER zo snel mogelijk naar ons toe komt. U kunt die vraag ook volgende week in het commissiedebat stellen, want dan heb ik daar een duidelijk antwoord op.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Kan de staatssecretaris garanderen dat er geen maatwerkafspraken gemaakt worden voordat de gezondheidseffectrapportage er is en de gezondheidsadviezen van de expertgroep bekend zijn?

Staatssecretaris **Jansen**:

Wij zijn juist bezig om snel en op een goede manier een gedegen maatwerkafpraak met elkaar te maken.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Kan de ... Excuus.

De **voorzitter**:

De staatssecretaris.

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij heb ik ook in de commissie aangegeven dat het een zonder het ander kan. De adviesgroep en de expertgroep kunnen beide uiteindelijk kijken naar de maatwerkafspraken, voordat wij die aan de Kamer gaan verstrekken, inclusief het advies.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Kan de staatssecretaris garanderen dat de gezondheidsadviezen van de expertgroep en de GER verankerd worden in de maatwerkafspraken voordat er überhaupt maatwerkafspraken gemaakt worden? Dat kan elkaar niet kruisen. Dat moet in die volgorde: eerst de adviezen van de Expertgroep Gezondheid IJmond verankeren en daarna de maatwerkafspraken. Ze moeten in de maatwerkafspraken komen te staan. Kan de staatssecretaris daar gewoon ja of nee op zeggen?

Staatssecretaris **Jansen**:

Dan is het antwoord nee, want volgens mij kunnen beide trajecten tegelijkertijd plaatsvinden.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Daar zijn wij het als GroenLinks-Partij van de Arbeid in ieder geval absoluut niet mee eens. De Kamer heeft Kamerbreed een motie aangenomen waarin staat dat de gezondheidsadviezen als randvoorwaarde verankerd moeten worden en dat die nu bekend moeten worden. Wij wachten daar met smart op. De adviesgroep heeft aangegeven klaar te staan. Waarom deelt Tata telkens niet de gegevens waarmee we verder kunnen en waarmee we de omwonenden echt het vertrouwen kunnen bieden dat zij echt, echt, echt kunnen rekenen op hun gezondheid, waar ze in het verleden niet op hebben kunnen rekenen?

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij heb ik duidelijk aangegeven dat Tata bereid om de concept-MER al te delen met de opstellers van de GER. Dus er is vanuit het bedrijf wel degelijk bereidwilligheid om hierin mee te gaan. Dat is het antwoord dat ik de heer Gabriëls kan geven.

De heer **Gabriëls** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb nog tien seconden, voorzitter. Daarin wil ik aangeven dat er geen enkele informatie is die erop wijst dat het bedrijf nu wel betrouwbaar zal zijn wat betreft gezondheid en hoe het met de werknemers omgaat, na 1.600 ontslagen. Ik roep de staatssecretaris op om gewoon keihard werk te maken van gezondheid.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

Ik werk al jaren op het Tata Steeldossier. Dit is precies wat er gebeurt: Tata beweegt alleen maar onder zware druk van dit parlement en van de burgers. Keer op keer zegt Tata het een en doet het vervolgens het ander. Ze hebben altijd gezegd: we houden ons aan alle wetten en regelgeving. Wat blijkt nu? Ze schenden alle regels. Ze maken mensen ziek. De omgevingsdienst zegt: hier worden voor mens en dier zeer schadelijke stoffen uitgestoten, illegaal. Dan gaat het over de Kooks- en Gasfabriek 2, een van de meest schadelijke onderdelen. Ik hoor de staatssecretaris zeggen dat het aan de omgevingsdienst is om daarop te handelen. De omgevingsdienst heeft gezegd: we hebben geen enkel vertrouwen dat Tata zich hieraan gaat houden, maar we geven het toch nog een jaar de tijd.

De **voorzitter**:

Dank u wel, dank u wel.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

Ik vraag de staatssecretaris om vanuit zijn medebewind — want die macht heeft hij — in te grijpen en of hij ervoor wil zorgen dat de Kooks- en Gasfabriek 2 vandaag nog dichtgaat.

De **voorzitter**:

U heeft 30 seconden, hè.

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik kan daar nu niet ingrijpen, omdat juist het bevoegd gezag, de omgevingsdienst, heeft aangegeven aan Tata Steel dat het een jaar de tijd heeft om deze misstanden te corrigeren. Daar kan ik op dit moment niet in ingrijpen.

De **voorzitter**:

U heeft 30 seconden.

Kamerlid **Kostić** (PvdD):

De staatssecretaris kan wel ingrijpen. Een ander onderdeel, een ander zwaar verouderde fabriek, is de Kooks- en Gasfabriek 1. Daar zijn ook grote misstanden. Die maakt mensen ook ziek en is nu ook onderdeel van het plan van Tata om te vergroenen. Ik vraag aan de staatssecretaris of hij bereid is om de provincie te vragen om ook onderzoek te doen naar de staat van die fabriek. Want het lijkt erop dat daar ook heel veel regels worden overschreden.

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij wordt er constant gemonitord. Er wordt constant gekeken naar de bedrijfsvoering bij Tata Steel als het gaat om Kooks- en Gasfabriek 2 en Kooks- en Gasfabriek 1, dus ja, dat wordt gemonitord.

De heer **Bamenga** (D66):

Wet- en regelgeving worden hiermee flink overtreden. Het duurt jaren voordat er daadwerkelijk ingegrepen kan worden. Ik vraag aan de staatssecretaris of hij het met D66 eens is dat het herzien van de vergunning veel sneller zou moeten kunnen, op het moment dat er gezien wordt dat er zakengedaan worden die tegen mens en natuur ingaan en waarmee wet- en regelgeving overtreden worden.

Staatssecretaris **Jansen**:

Wij hebben een stelsel in het leven geroepen waarin wij bevoegdheden hebben toebedeeld, in dit geval aan de provincie en aan de omgevingsdienst. Die treden handelend op. Dat doen ze ook, en dat doen ze zeer adequaat. Uiteindelijk moet het bedrijf iedere keer opnieuw acteren op de handelingen die verricht worden. Er zijn bijvoorbeeld ook lasten onder dwangsom opgelegd. Wat dat betreft zal het bedrijf moeten acteren, want uiteindelijk is niemand gebaat bij dit soort situaties. Dat geldt voor zowel de omwonenden als voor ons als voor het bedrijf. Dat is precies de reden waarom wij juist met maatwerkafspraken aan de gang zijn gegaan: om te zorgen dat we hier in de toekomst absoluut geen last meer van hebben.

De heer **Boutkan** (PVV):

De berichtgeving over de in slechte staat verkerende ovens is natuurlijk heel erg zorgelijk. Deze lekkages uit de ovens brengen natuurlijk allemaal gezondheidsrisico's met zich mee, zowel voor het personeel als voor de omgeving. De vraag die de PVV aan de staatssecretaris heeft, is: kan de staatssecretaris onderzoek doen naar de lekkages, met het oog op de gezondheid van zowel personeel als omwonenden?

Staatssecretaris **Jansen**:

Het RIVM doet al onderzoeken, maar ik ben zeker bereid om te kijken of we dit daarin kunnen meenemen. Maar het RIVM is continu bezig met onderzoek, dus wat dat betreft is dit eigenlijk ter ondersteuning van het beleid waar we al mee bezig zijn. Ik wil de heer Boutkan dus best wel toezeggen dat we dat gaan doen.

De heer **Boutkan** (PVV):

Heel kort. Uitstekend dat het RIVM dat al doet, maar die enorme aantallen lekkages zijn natuurlijk nu pas naar buiten gekomen. Ik hoop dan ook dat het RIVM hier adequaat op acteert, middels de interventie van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik ben op werkbezoek geweest en ik weet dat zij daar continu actief mee bezig zijn — dag in, dag uit, 365 dagen per jaar. Dus ja, daar ben ik van overtuigd. Ik kan dat nog een keer bij hen onder de aandacht brengen.

De heer **Buijsse** (VVD):

Ook namens mijn fractie wil ik mijn zorgen uitspreken over de berichten die in het nieuws komen. Het is niet nieuw, maar toch schrik je er elke keer weer van wat voor schade dit kan geven voor de omgeving. Tegelijkertijd horen we iedereen inzet. Tata Steel doet zijn best. Wij maken zelf onze maatwerkafspraken. De vraag die ik aan de staatssecretaris heb, is: wat is voor u de meest zwaarwegende inzet die u pleegt om deze situatie naar een goede toekomst te brengen?

Staatssecretaris **Jansen**:

De meest zwaarwegende inzet is voor mij, denk ik, vooral om continu in contact te blijven staan met in dit geval het bevoegd gezag en het bedrijf. Eerder vandaag heb ik met een aantal andere bewindspersonen overleg gehad met een aantal bedrijven in de Nederlandse industrie. Daar was Tata Steel ook bij betrokken; de heer Van den Berg was daarbij aanwezig. Op die manier proberen we hier iedere keer aandacht aan te blijven geven. De lijnen zijn kort. Ik heb ook af en toe rechtstreeks contact met Tata Steel als daar de noodzaak toe is.

Mevrouw **Wingelaar** (NSC):

Ik vind de staatssecretaris wat lauwte. In de commissie Milieu zijn we het niet altijd met elkaar eens, maar over dit thema zijn we het wel met elkaar eens. Van links tot rechts; iedereen is het met elkaar eens. Ik wil toch even terugkomen op die maatwerkafspraken. De omgevingsdienst noemt Tata Steel "calculerend en opportunistisch". U heeft er blijkbaar alle vertrouwen in dat die afspraken nagekomen gaan worden. Maar als de omgevingsdienst op die manier met een bedrijf moet werken, dan moet er bij de staatssecretaris toch een lampje gaan branden? Dan moet hij er toch echt op gaan sturen dat dit gebeurt? Want wij maken ons hier ook, terecht, heel veel zorgen over.

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik snap de vragen die mevrouw Wingelaar namens NSC stelt absoluut. Laat ik heel duidelijk zijn. Voor ons staat het vast dat, wanneer wij tot overeenstemming komen over een maatwerkafpraak, het bedrijf ook moet leveren. Wij investeren daar middelen in, maar ook het bedrijf zal daarin heel veel middelen moeten investeren. Dat geeft mij de zekerheid dat ze hier serieus mee omgaan.

De heer **Dijk** (SP):

Ik was gisteren bij Tata, bij de werknemers die in onzekerheid zitten. Zij hebben zelf een groenstaalplan gemaakt. Zij hebben dat plan gemaakt. Niet de directie of de aandeelhouders, maar zij hebben dat plan gemaakt, omdat zij de omgeving zijn. Zij werken daar en zij zijn de eersten die last hebben van hun gezondheid als het bedrijf vervuילend produceert. Eigenlijk rest gewoon één vraag: als een bedrijf dat vervuilt constant de kantjes ervan af loopt en als dat bedrijf vraagt om geld en hulp, dan is er toch maar één optie mogelijk? Als dit kabinet dat bedrijf ook maar €1 aan steun verleent, moet er zeggenschap voor terugkomen, zodat er de garantie is voor de mensen die er werken en voor de mensen in de omgeving dat zij schoon werk en een schone omgeving hebben. Ik wil graag ...

De **voorzitter**:

Ja, ja.

De heer **Dijk** (SP):

... van de staatssecretaris horen dat hij het met de SP eens is dat, als er ook maar €1 wordt overgedragen aan Tata Steel, daar zeggenschap voor terugkomt.

Staatssecretaris **Jansen**:

Wij maken hele duidelijke afspraken in de maatwerkafspraken, dus op het moment dat wij als overheid belastinggeld ter beschikking stellen aan Tata Steel voor verduurzaming — want daar hebben we het over: groenstaalproductie — moeten daar hele duidelijke voorwaarden tegenover staan. U kunt daar als Kamer zelf een oordeel over vellen op het moment dat wij met de maatwerkafspraken naar de Kamer komen.

De **voorzitter**:

Tot zover dit onderwerp. Dank aan de staatssecretaris voor zijn aanwezigheid.

Vragen Kisteman

Vragen van het lid Kisteman aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, bij afwezigheid van de staatssecretaris Funderend Onderwijs en Emancipatie, over **het bericht "Onrust op scholen in Helmond na zelfdoding leerling (14) vanwege pesten"**.

De **voorzitter**:

We heten de minister van OCW van harte welkom. Fijn u weer te zien. U krijgt een vraag van de heer Kisteman van de fractie van de VVD.

De heer **Kisteman** (VVD):

Voorzitter. Begin april kwam het treurige bericht naar buiten dat een 14-jarig meisje uit Helmond zich van het leven heeft beroofd. Verschrikkelijk nieuws. Mijn fractie wenst de familie, vrienden en nabestaanden enorm veel sterkte toe met dit verlies. De indrukwekkende stille tocht waarin meer dan 1.000 mensen meeliepen, laat zien dat dit incident de samenleving niet onbewogen heeft gelaten. Hopelijk biedt dat de nabestaanden kracht.

Voorzitter. Dit is tragisch genoeg niet de eerste keer dat pestgedrag leidt tot zelfdoding van een kind. Dit incident laat zien dat extra regelgeving nodig is om ons onderwijs veiliger te maken. Kan de minister zeggen wat de stand van zaken van de Wet vrij en veilig onderwijs is? Wanneer kan de Kamer de wet ontvangen? Maakt het onderling voeren van gesprekken over normaal met elkaar omgaan onderdeel uit van het pestbeleid van scholen? Welke concrete maatregelen zijn er op dit moment nog meer voor scholen om pesten te signaleren en aan te pakken? Zijn dat alleen pestprotocollen of kan en moet er meer? Ook op deze school was er een protocol tegen pesten. Kan de minister aangeven welk protocol dat was? Is hij ervan op de hoogte waarom dit protocol in deze situatie niet toereikend was? Wie ziet toe op naleving van pestprotocollen? Welke consequenties heeft het nalatig zijn met zo'n protocol? Is de minister bereid deze protocollen tegen het licht te houden en met verbetervoorstellen te komen, zodat deze protocollen beter aansluiten op de praktijk?

De **voorzitter**:

Het woord is aan de minister.

Minister **Bruins**:

Voorzitter, dank u wel. Het is vreselijk wat er gebeurd is. Laat ook ik de nabestaanden heel veel sterkte wensen met dit enorme verlies. Vreselijk wat er gebeurd is. Ik kan me nauwelijks voorstellen welke impact het heeft op de omgeving, de school, de gemeenschap. Er heerst

grote verslagenheid. Het moet gezegd worden: pesten is vreselijk en pesten is onacceptabel. Dat pesten kun je nog heel lang blijven voelen, ook als je ouder bent. Of pesten nou gebeurt in de klas, op sociale media, op het schoolplein of waar dan ook, het is onacceptabel.

De heer Kisteman vraagt mij specifiek naar het wetsvoorstel Vrij en veilig onderwijs. Daarmee willen we de zorgplicht verdiepen voor de basis- en middelbare scholen. Scholen moeten straks verplicht een interne en een externe vertrouwenspersoon hebben. Ook moeten scholen alle leerlingen in staat stellen om deel te nemen aan een monitor voor veilig onderwijs. Scholen moeten specifiek bevragen. Kortom, het wetsvoorstel zit vol met allerlei maatregelen. De heer Kisteman vraagt mij wanneer hij dit wetsvoorstel kan verwachten. Ik kan hem melden dat het wetsvoorstel voor de zomer naar de Kamer zal gaan.

Hij vraagt me ook welke maatregelen op dit moment al plaatsvinden. Ten eerste hebben scholen vanuit de overheid sinds 2015 de plicht om te zorgen voor een veilige school. Dit is destijds ook ingevoerd naar aanleiding van een suïcide-incident. Scholen moeten beleid hiervoor opstellen en uitvoeren. Ook moeten scholen jaarlijks de veiligheid van leerlingen monitoren. Er moet een coördinator en aanspreekpunt pesten zijn, waar leerlingen en ouders terecht kunnen. Bij ernstige incidenten stimuleren we ook het doen van aangifte. Het kabinet heeft ook allerlei andere maatregelen aangekondigd. Daarvan is het wetsvoorstel Vrij en veilig onderwijs de meest in het oog springende. Met dat wetsvoorstel hopen we beter zicht te krijgen op veiligheid en hopen we dat ondersteuning en ingrijpen waar nodig beter wordt geregeld.

Mij werd ook gevraagd of het protocol toereikend was. Dat gaat over het anti-pestprotocol, dat iedere school verplicht moet hebben. De inspectie ziet toe op het socialeveiligheidsbeleid op scholen. In deze specifieke casus kan ik dat op dit moment niet vaststellen. Daar moet de inspectie op toezien. Met het wetsvoorstel waar ik net over sprak, wordt het veiligheidsbeleid ook verder aangescherpt. Juist voor dit soort gevallen verplichten we de interne en de externe vertrouwenspersoon. Dat doen we met dat nieuwe wetsvoorstel. Uiteindelijk is het natuurlijk de inspectie die toezicht moet houden op het veiligheidsbeleid op scholen. Dat is uiteindelijk, na het interne toezicht, ook het externe toezicht waar dat moet plaatsvinden.

De heer **Kisteman** (VVD):

Voorzitter. Ook de impact op de school is heftig. Ze verliezen een klasgenoot en leerling. De onrust is enorm. Mijn fractie maakt zich grote zorgen over de online heksenjacht die als reactie hierop is ontstaan. Mijn fractie vindt dat er bij dit soort heftige incidenten aangifte moet worden gedaan. Scholen moeten dat aanmoedigen. Zit dat ook in de Wet vrij en veilig onderwijs? Na het incident ontstond er een digitale heksenjacht, waarbij namen van vermeende pesters werden gedeeld op sociale media. Hoe ondersteunt het ministerie scholen en leerlingen in het omgaan met de gevolgen van online haatcampagnes? Hoe vindt dat aansluiting bij de digitale geletterdheid in de kerndoelen? Wordt er bij het onderdeel mediawijsheid stilgestaan bij online pesten, maar ook bij dit soort online klopjachten?

Minister **Bruins**:

Aangifte doen moedigen we aan. Dat doen we zeker; dat moedigen we sterk aan. Aangifte is ook verplicht bij een vermoeden van een zedenmisdrijf bij een minderjarige door een met taken belast persoon, zoals een leerkracht. We moedigen aangifte doen dus aan, maar het is niet verplicht. Dat is altijd een afweging tussen school en slachtoffer. We willen het ook niet verplichten en we kunnen het niet verplichten, omdat het doen van aangifte uiteindelijk altijd een afweging is die het slachtoffer zelf moet maken of die de ouders zelf moeten maken als het gaat om minderjarigen. Met het wetsvoorstel Vrij en veilig onderwijs komt er wel extra een meldplicht bij de inspectie voor ernstige veiligheidsincidenten.

Als het gaat om de haatcampagne waar de heer Kisteman over spreekt, kan ik zeggen dat doxing recentelijk strafbaar is gesteld. We konden in de krant lezen dat op sociale media

namen en adressen van mogelijke daders zijn genoemd. Het is natuurlijk verwerpelijk dat er online gegevens van mensen worden gedeeld. Ik moedig dan ook aan dat betrokkenen hier aangifte van doen. Meer in het algemeen zien we dat er veel misinformatie de ronde doet en dat er zelfs een bedreiging naar de school is geuit. Het is natuurlijk begrijpelijk dat er enorm veel emoties spelen. Dit heeft de gemeenschap echt getroffen. De mensen op de school zijn ook verslagen en de familie natuurlijk des te meer. Maar het is onacceptabel dat de veiligheid op school verder wordt geschaad. Ik kan ook alleen maar hopen dat de rust en de veiligheid snel zullen terugkeren.

De heer Kisteman vraagt mij naar mediawijsheid en digitale geletterdheid. Het is belangrijk dat heel Nederland mediawijs is: niet alleen onze kinderen, maar ook de volwassenen. Ik ondersteun dus het belangrijke werk van Netwerk Mediawijsheid. Meer dan 1.200 partners zijn verbonden aan de missie "Iedereen mediawijs". Elk jaar doen zij een bewustwordingscampagne, bijvoorbeeld over de gevolgen van online pesten, maar ook over doxing — daar sprak ik net over — het belang van een publiek dat online gezond is en de weerbaarheid tegen desinformatie. Het is belangrijk om hier met kinderen en jongeren het gesprek over te voeren. Dat gebeurt op school, bijvoorbeeld via digitale geletterdheid. Maar het is ook belangrijk om te zeggen dat ouders hier natuurlijk ook een rol hebben. Ouders en docenten hebben allebei de rol om normen te stellen en te laten zien hoe we met elkaar willen omgaan. Ouders moeten dus ook meer betrokken zijn bij de mediaopvoeding van hun kinderen. Dus ouders: weet wat je kinderen doen.

De heer **Kisteman** (VVD):

Tot slot, voorzitter. Leerlingen moeten zich veilig voelen op school. Ze moeten dagelijks vrolijk en onbezorgd naar school kunnen gaan. Helaas is dit dus niet voor alle leerlingen het geval. In hoeverre sluiten de protocollen aan bij de praktijk voor leerlingen die gepest worden? Voelen zij de ruimte om het op school te melden als zij gepest worden? Worden zij gehoord? Is er in de protocollen rekening gehouden met de praktijk?

Minister **Bruins**:

Zoals ik zei, is een antipestprotocol verplicht. De heer Kisteman vraagt mij of die protocollen voldoende aansluiten bij de praktijk. Het is niet aan mij om dat te beoordelen, maar de inspectie ziet toe op het socialeveiligheidsbeleid op scholen. De inspectie heeft ook aandacht voor de school waar dit nu gebeurd is. Er is ook een vertrouwensinspectie, waar deze school ondersteuning aan heeft gevraagd. Ook die vertrouwensinspectie heeft nu aandacht voor deze zaak. Juist met het wetsvoorstel Vrij en veilig onderwijs wil ik dit ook nog verder aanscherpen, maar uiteindelijk ligt het toezicht hiervoor bij de inspectie. Die houdt daar op allerlei mogelijke manieren toezicht op en zorgt ervoor dat daar waar de situatie niet op orde is, vaker en scherper toezicht wordt gehouden op basis van een risicogebaseerde toezichtsmethodiek.

De **voorzitter**:

Tot zover. Ik kan u niet het woord geven, meneer Van der Hoeff, want de PVV is al twee keer geweest. De heer Oostenbrink.

De heer **Oostenbrink** (BBB):

Mijn vraag is eigenlijk meer aan de minister gericht, om te kijken wat voor mogelijkheden de minister ziet als het gaat om het eventueel opleggen van bestuurlijke boetes aan ouders of verzorgers van kinderen waarbij structureel pestgedrag te zien is.

Minister **Bruins**:

Uiteindelijk ligt het toezicht bij de inspectie. Die heeft maatregelen die als sanctie kunnen dienen, maar in eerste instantie vindt er natuurlijk regulier toezicht plaats. Wanneer er signalen zijn die tot zorg nopen, wordt ook op risico gebaseerd, vaker en scherper toezicht

gehouden. Zo is er een escalatieladder. Dat kan uiteindelijk ook tot sanctiemaatregelen leiden, maar dat ligt echt bij de onafhankelijke inspectie van het onderwijs.

Mevrouw **Westerveld** (GroenLinks-PvdA):

Ik trek mijn vraag ook even iets breder, buiten deze specifieke casus. Alle betrokkenen natuurlijk enorm veel sterkte gewenst. Ik had recent een gesprek met ouders van transgender kinderen. Dat gesprek bleef me heel erg bij, omdat deze ouders zich enorme zorgen maken over hun kinderen. Ze maken zich geen zorgen over wie deze kinderen zijn, maar wel over hoe ze worden aangekeken, ook door de politiek. Uit onderzoek blijkt ook dat transgender personen vijf tot tien keer vaker aan suïcide denken of zelfs een poging doen. Mijn specifieke vraag aan de minister is dan of voor dit kabinet ook alle groepen even belangrijk zijn. Wil hij de bezuinigingen heroverwegen die gepland zijn op organisaties die juist scholen helpen om het gesprek te voeren over jezelf kunnen zijn in de klas en over wie je bent, en om te zorgen voor dat veilige schoolklimaat? Is hij bereid om die bezuinigingen in te trekken?

Minister **Bruins**:

Een volmondig ja: iedereen is waardevol en iedereen verdient het om een veilige plek te hebben op school of waar dan ook in de samenleving. Daar mag geen enkele twijfel over bestaan, dus een volmondig ja. Even los van budgetten en bezuinigingen, ik sta hier namens de staatssecretaris van OCW, mevrouw Paul, die ook staatssecretaris van Emancipatie is. Dat doet zij vol overgave en verve. Ik leg ook graag bij haar neer dat emancipatie in de volle breedte nodig is. Dat geldt ook voor transgender kinderen. Die verdienen een volwaardige plek op school of waar dan ook in de samenleving. Dat heeft ook de speciale aandacht van de staatssecretaris.

De heer **Van Meijeren** (FVD):

Het is buitengewoon tragisch dat een jong meisje van 14 jaar oud zo ernstig werd gepest en zich zo enorm in de steek gelaten en alleen voelde dat ze geen andere uitweg meer zag dan haar leven te beëindigen. Mij valt wel op dat in de Nederlandse media veel wordt gesproken over de Poolse achtergrond van het meisje, terwijl er met geen woord wordt gerept over de achtergrond van de vermeende daders. Poolse media die in nauw contact staan met de nabestaanden merken op dat de groep daders zou bestaan uit meisjes met een niet-westerse, allochtone achtergrond. Mijn vraag is of de minister deze signalen ook heeft opgevangen. Ziet hij dit ook als onderdeel van een bredere trend? Hoe wordt dit meegenomen in de aanpak van dit probleem?

Minister **Bruins**:

Ik heb geen informatie over de achtergronden of kenmerken van mogelijke daders. Ik denk ook dat we de school, de autoriteiten en de gemeenschap op dit moment de ruimte moeten geven om rust te hervinden en goed uit te zoeken wat er precies gebeurd is. Ik heb daar geen verdere informatie over.

De heer **Van Meijeren** (FVD):

Dan mis ik toch een bepaald gevoel van urgentie bij deze minister. Die signalen worden namelijk wel breed gedeeld, ook in internationale media. We zien heel veel video's van allochtone jongeren die het gemunt hebben op een vaak autochtoon slachtoffer. Het is natuurlijk buitengewoon relevant als dat zo is, want dan is er geen sprake van zomaar normaal pestgedrag, maar van etnisch gemotiveerd geweld. Dat moet benoemd worden. Als we dat niet benoemen, kunnen we deze kwestie namelijk ook niet op een effectieve manier aanpakken. Daarom zou ik de minister willen vragen om hier vooral wél serieus mee aan de slag te gaan. Als we dit niet benoemen, helpen we de slachtoffers niet, maar beschermen we de daders. Dat mag nooit het geval zijn.

Minister **Bruins**:

Zoals het in een parlementaire democratie gaat, heeft de heer Van Meijeren inderdaad het recht om zaken te benoemen, ook op de manier die hij wil. De aanpak van geweldsincidenten ligt bij de collega van Justitie. Ik denk ook dat ik daar als minister van Onderwijs verder geen zaken aan toe te voegen heb.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Tot zover dit vragenuurtje. Ik schors enkele minuten, uiteraard onder dankzegging aan de minister. Daarna gaan wij stemmen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.